

ISLAM OG EVANGELIET

To læresetninger i Islam som gjør det vanskelig for muslimer å bli kristne

av

INGRID DANBOLT

Når vi ser på et kart hvor Islams utbredelse er tegnet inn, ser vi at et veldig område er dekket. Fra Arabia og Den Nære Orient har den spredt seg til hele Nord-Afrika, og den fortsetter sin erobring sydovert. Østover til og med Pakistan er landene overveiende muhammedanske, og i India og Indonesia er det et stort antall mennesker som bekjenner seg til denne religion. Dens ekspansjon strekker seg like til Europa og Amerika.

Islam er den yngste av de store og mest betydningsfulle verdensreligioner. Den er den eneste ikke-kristne religion som kjenner Jesus, som anerkjenner ham og har ærefrykt for ham.¹ «Kristendommen stod ved Islams krybbe,» sier E. W. Bethmann.² I århundredene før Muhammed hadde kristen kultur satt sitt sterke preg på landene i øst. Det var mange kristne kirker langs handelsrutene i Arabia før Muhammed³. Han hadde derfor et slags kjennskap til kristendommen, og også til jødedommen.

I historiens løp har Islam alltid stått overfor kristendommen. Muhammedanerne inntok mange kristne land både i Midt-Østen og i Nord-Afrika, og innbyggerne i de store landområdene gikk før eller senere over fra kristendommen til Islam. Om forholdet mellom disse to religioner skriver Bethmann:

«Forbindelsen mellom Islam og kristendommen ble mer og mer innviklet, og disse to religioner har vært igjennom alle faser av menneskelige forhold, gjennom aggresjon og forsvar, respekt og toleranse, fiendskap og vennskap. I moderne tid har denne forbindelse blitt nærmere enn noen gang før, skjønt den er ikke på noen måte blitt mindre opprørt eller mindre problematisk.»⁴

Den kristne holdning overfor muslimerne i løpet av middel-

alderen var for det meste fiendtlig, fordi den var influert av muhammedanernes forsøk på å ta Europa. De europeiske stater var redde, og de anså muslimene for å være deres største fiender. Ønsket om å ta Det Hellige Land fra disse «vantrø», førte til korstogene som gjorde fiendskapet enda verre. Til tross for dette påvirket de to kulturer gjensidig hverandre både i den tiden muhammedanerne var i Spania, og i korstogenes tid.

Selv om fiendskap var den vanlige holdningen til muslimene i middelalderen, fantes det også et ønske om å vinne dem ved Kristi kjærlighet. Med brennende hjerte vitnet Frans av Assisi for sultanen i Egypt, og senere hadde Raymond Lull, den mest fremtredende av den tids misjonærer, en plan for utdannelse av muhammedaner-misjonærer, men med hans martyrdød ble det slutt på dette.

Flere hundre år gikk før arbeidet ble tatt opp igjen i moderne tid. Mange av misjonærene, f. eks. Henry Martyn, har vært fremstående vitenskapsmenn i studiet av arabisk språk og kultur og har trengt dypt inn i forståelsen av tankegangen i Islam, men de har alltid vært for få.⁵ Og resultatet av deres arbeid har vært lite når vi teller hvor mange som er blitt vunnet.

En av grunnene til dette er at det er ganske få misjonærer i områder som er behersket av Islam. Misjonsvirksomheten har i høy grad vært konsentrert om andre land. Men hovedgrunnen finnes i Islam selv. Det er mange læresetninger innen denne religion som gjør det vanskelig for dets tilhengere å gå over til en annen religion. Vi vil her stanse ved to av disse læresetninger: læren om Jesus og læren om det islamske brorskap.

Læren om Jesus

«Jeg er veien, sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg» (Joh. 14,6). En muslim som hører et sitat fra Bibelen som dette, kan ikke på noen måte forstå det eller være enig, fordi han har hørt om Jesus før, men på en annen måte. Derfor er det lettere å forkynne evangeliet om Jesus Kristus til hedenske folk som aldri har hørt om ham før, enn til muhammedanere som ut ifra sitt eget begrep om ham, vil reagere imot

den kristne forkynnelse. For å forstå denne reaksjon må vi undersøke hva Islam lærer om Jesus.

Det er viktig å huske at religionen Islam har både kristendommen og jødedommen som to av sine viktigste kilder, foruten Muhammeds egne syner og spekulasjoner og den arabiske folkereligion. Muhammed hadde kommet i kontakt med kristne og hadde lært mange kristne tanker å kjenne, men det var alltid annenhånds kjennskap.⁶ På den tid var det ingen arabisk oversettelse av Bibelen. Det var derfor ved personlige kontakter han lærte de kristne tanker å kjenne. Koranens innhold gjør det klart at Muhammeds kristne kunnskap var muntlig.⁷ Selv kunne han neppe lese.

Den kristne kirke i Den Nære Orient var på den tid delt i tre hovedgrupper, og det er påvist at Arabia hadde kontakt med alle disse grupper. Kenneth Cragg skriver om dem: «Kristendommen ved Arabias grenser var splittet ved kirkelige disputer som forgiftet de teologiske stridigheter.»⁸ Muhammed visste om dette. «Sektene er selv uenige med hverandre,» skriver han.⁹ Når vi studerer hans lære, er det viktig å ha disse ting i minne.

Hva vet en muslim om Jesus? Hvilket bilde har han dannet seg av ham? Hva lærer Koranen om ham?

Den beste måte å få svar på disse spørsmål er å la Koranen selv tale.

Om jomfrufødselen leser vi:

Engelen sa: «O Maria! Gud gir deg det glade budskap at hans Ord skal komme og bli kalt Messias Jesus, Marias sønn, og han vil bli ansett i denne verden, i den neste og blant dem hvis plass er nær Gud. Som et barn i sin krybbe, og når han vokser opp, vil han tale til menneskene. Han skal bli en av helgenene.» Maria svarte: «Herre! Hvordan kan jeg få en sønn når ingen mann ennå har rørt meg?»

En engel sa: «Slik skaper Gud hva han vil. Når Han bestemmer en ting, sier Han bare: Bli!, og det blir.»¹⁰

Fortellingen fortsetter med å skildre hvordan Maria forlot sin familie og fødte sin sønn under et palmetre. Her er det intet som minner om juleevangeliet hos Lukas.

Ikke bare er historien om Jesu fødsel annerledes, men den

kristne trossetning om Jesus som Guds Sønn mangler, jfr. «derfor skal også det hellige som fødes, kalles Guds sønn.» (Luk. 1,35). Dette er for muhammedanerne blasfemi. Gud kan ikke ha en sønn. Det går stadig igjen i Koranen, f. eks. i dette sitat:

Det sømmer seg ikke for Gud å ha en sønn. Ære være Ham. Når han bestemmer noe, sier han bare: Bli!, og det blir.¹¹

Hvilken plass har da Jesus i denne religion?

Messias, Marias sønn, er bare en apostel som andre apostler har overgått. Hans mor var en rettferdig kvinne, men begge spiste de mat.¹²

Koranen sammenligner Jesus med Adam, og vi vet at kirkene i Den Nære Orient la stor vekt på læren om Jesus som den annen Adam.¹³

I sannhet, Jesus er som Adam i likheten med Gud. Han skapte ham av jord, så sa han til Ham: Bli!, og han ble.¹⁴

Jesus blir også omtalt som «en ånd fra Ham» og som «Ordet»:

Messias Jesus, Marias sønn, er bare en apostel (et sendebud) fra Gud, og Hans Ord som Han brakte inn i Maria, og en ånd som gikk ut fra Ham.¹⁵

Den kristne lære om Jesu guddom omtaler Koranen slik:

Vantro er de som sier: «Gud er Messias, Marias sønn,» for Messias sa: «O Israels barn! tilbe Gud, min Gud og eders Gud.» Den som gir Gud en kompanjon, ham skal Gud utelukke fra Paradis, og hans del skal bli helvedes ild, og de ugudelige skal ikke ha noen hjelpere. De er for visst ugudelige som sier: «Gud er den tredje av tre,» for der er ingen Gud uten den ene Gud, og hvis de ikke holder seg tilbake fra det som de sa, vil en fryktelig refselse lyse over dem som er vantro.¹⁶

Vi ser her at Kristi guddom er fornektet på grunn av læren om at den ene Gud ikke kan ha en likemann ved sin side. Dette finner vi om og om igjen i Koranen. Denne strenge monoteismen er av største betydning for Islam.

Når vi leser Koranen, finner vi den misforståelse av den kristne trinitetslære at Maria blir regnet som en av de tre personer istedenfor Den Hellige Ånd.

Og Gud sa: «O Jesus, Marias sønn, har du sagt til menneskene: 'Ta meg og min mor som to guder ved siden av Gud?'» Jesus svarte: «Ære være deg! det er ikke min sak å si det som ikke er sannheten. Hadde jeg sagt det, ville du ha visst det. Du kjenner alt som er i meg, men jeg kjenner ikke det som er i deg. Du er den eneste som kjenner det skjulte.»¹⁷

Det ser ut som om Muhammed tenkte på en slags hellig familie, far, mor og sønn, når han protesterte mot treenigheten.¹⁸ Grunnen til denne misforståelsen kan vi til dels finne i gudstjenestelivet i kirkene i øst hvor Maria inntok en viktig plass. Når en dømte ut fra kirkenes praksis uten å studere deres lære eller lese Bibelen, kunne en slik misforståelse lett oppstå.¹⁹

Islam nekter korsfestelsen, som vi kan se i dette sitat:

De har sagt: «Sannelig, vi har slått ihjel Messias, Jesus, Marias sønn, Guds apostel.» Men de slo ham ikke ihjel, heller ikke korsfestet de ham, men de hadde bare en som var lik ham. Og de som var uenige om ham, var selv i tvil angående ham. Ingen sikker kunnskap hadde de om ham, men de fulgte bare en mening. De slo ham ikke virkelig ihjel, men Gud tok ham opp til seg. Og Gud er mektig og vis.²⁰

Dette blir forklart slik at en annen ble korsfestet i hans sted, og en antar det var Judas. Jesus selv ble tatt opp til himmelen.²¹ Ahmadiyyah-bevegelsen, som utviklet seg i India i siste del av det nittende århundrede, forklarer korsfestelsen på sin egen måte. De mener at Jesus ble naglet til korset, men ble tatt ned igjen mens han ennå var i live og ble lagt i den kolde graven. Han kom seg unna og drog østover hvor han døde i en høy alder i Kashmir.²²

Var det fra andre kilder Muhammed hadde sin idé om at Jesus ikke var blitt korsfestet? L. E. Høgberg påpeker at noen kristne sekter hadde nektet at Jesus var blitt korsfestet, og isteden trodde at Simon av Kyrene eller en annen var blitt naglet til korset istedenfor Jesus.²³ J. Windrow Sweetman henviser til de apokryfe Peters og Johannes' gjerninger når det gjelder dette.²⁴

«Muhammed selv kunne ikke tåle korset,» skriver den muhammedanske forfatter al-Vakidi. Han ødela alt som hadde

form av et kors hvis det kom inn i hans hjem.²⁵ For enhver muslim har korset vært en anstøtssten. De kan ikke godta læren om et offer til soning av synden.

Når vi leser hva Koranen forteller om Jesus og sammenligner det med evangeliene, ser vi at han er skildret på to svært forskjellige måter. I Koranen er han profeten som gjør noen under og sier noen profetiske ord. Vi finner ikke noe av hans undervisning, som for eksempel Bergprekenen, hvor han «lærte som en som hadde myndighet og ikke som deres skriftlærde.» (Matt. 7,28). Hvor er hans medlidenhet med folk i nød, hans hjelpende hånd til de syke og sorgfulle, og hans omsorg for folket som var lik får uten hyrde? Koranen forteller intet om hans kjærlighet til barna, til syndere – denne kjærlighet som førte ham like til korset. Vi finner svært lite i Koranen fra Jesu liv, og hans samvær og opplæring av disiplene er heller ikke med. Mens evangeliene tegner bildet av ham som både menneskelig og guddommelig, forneker Koranen hans guddommelighet.

Muslimene regner seg som folk som kjenner Jesus. Islam gjør krav på å være hva kristendommen skulle ha vært, men ikke ble. «Muslimene mener at Islam korrigerer den kristne 'fordreining' av Jesus og av Gud,» skriver Cragg.²⁶ De kjenner tilstrekkelig til ham fra deres egne kilder og fra deres kontakt med kristendommen til å fornekte ham.

Men kjenner de ham virkelig? Som vi har sett, er Koranens bilde av Jesus svært forskjellig fra Bibelens. Det er ikke bare de trekk som mangler, men viktigere er de trekk som blir fornektet. Når muhammedanerne har hørt at Jesus er bare en profet som Muhammed har overgått, at han ikke var Guds Sønn, at han ikke led på korset og stod opp fra graven, har de en motgift imot den kristne lære om Jesus. Derfor er det nødvendig å forklare dem hva vi tror om Jesus og å hjelpe dem til å forstå.

Når en av anstøtsstenene for muslimene er at Jesus kalles Guds Sønn, og når de roper «Det forby Gud!» når de hører dette, er det fordi de misforstår denne trossetning. De hevder at Gud kan da ikke ha seksuell omgang med en kvinne. «Å tillate en slik lære er å 'assosiere' et menneske med Gud, å gjøre det menne-

skelige guddommelig og så løfte det opp til den status av det som skal tilbes, den som alene tilkommer Gud.»²⁷

Derfor er det nødvendig å forklare at inkarnasjonen ikke er å forstå på en kjødelig måte. Heller ikke betød den begynnelsen av Kristi eksistens, for han er evig. «Han var i begynnelsen hos Gud» (Joh. 1,2). J. Cristy Wilson sier det på denne måte: «Kristus ble menneske, men ikke på en naturlig måte. I ham inkarnerte Guds Ånd seg. Dette uttrykk merker ut Kristi guddom. Han var Guds fullstendige åpenbaring, ikke gjennom en bok eller ved ord, men ved en person — i livet.»²⁸

Når vi taler om Guds åpenbaring i Kristus Jesus, dukker en annen vanskelighet opp for muslimene. Gud kan ikke bli menneske uten at hans majestet har tatt skade. Grunnen til at muhammedanerne står imot denne tolking av Jesus, er at de vil verge den guddommelige majestet. Gud kan sende et sendebud, men han kan ikke gå selv. Det ville stride imot hans guddommelighet. Han er over alle, og han kan ikke bøye seg ned til menneskene. Han er Herren, og han gir ordrer. Derfor er hans forhold til menneskene stort sett basert på lover og bud. Underkastelse under Allah og hans vilje er kjernen i Islam, slik som navnet selv sier. Ordet «Islam» er den ubestemte form av verbet «å underkaste seg», og «Muslim» eller «Moslem» er pres. part. av det samme verb. Islam er basert på viljen; en underkaster seg Guds vilje.

Den tredje vanskelighet for muhammedanerne når det gjelder den kristne lære om Jesus som Guds Sønn, er at det etter hans mening ødelegger Guds enhet. «Det er bare én Gud.» Med denne strenge monoteisme kan muslimene ikke forstå treenighetsdogmet. Vi har allerede nevnt den misforståelsen at Muhammed tenkte på en hellig familie: far, mor og sønn. Bortsett fra dette, taler det kristne treenighetsdogmet etter hans mening om tre guder. Derfor er det viktig å forklare muslimene hva vi mener når vi taler om Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd, — at det ikke er tre guder, men tre åpenbaringer av den samme Gud. Gud åpenbarte seg selv da han sendte sin Sønn til jorden. Han leder sin kirke ved å sende den sin Hellige Ånd. «Treenig-

heten er en måte å forstå enheten på,» skriver Kenneth Cragg.²⁹

Når vi tenker på hvor store vanskeligheter dette dogmet har forårsaket i kirkens historie i oldtiden, skal vi ikke undre oss over at det er vanskelig for muslimene å akseptere det. Diskusjoner med muhammedanerne angående dette er ikke lett. Som Wilson skriver: «Det er vanskelig å argumentere med muslimene om dette. Å diskutere om den transcendent Gud ville være den største dristighet av dødelige mennesker.»³⁰

Dette hører til den hellige sfære som det naturlige menneske ikke kan forstå. «For oss har Gud åpenbaret det ved sin Ånd. For Ånden ransaker alle ting, også dybdene i Gud» (1. Kor. 2,10). Derfor kan vi i vår argumentasjon ikke vente å overbevise dem.

Koranens lære om Gud er meget enklere enn den kristne lære om Gud, og den er derfor lettere å tro. Vi kan reise spørsmålet om det enkleste er det sanneste, og ved siden av kan vi henvise til Bibelen som lærer Guds enhet både i Det Gamle og i Det Nye Testamente. (Gen. 1,1, Devt. 6,4, Efes. 4,6). Vi må også henvise muslimene til Jesu egen undervisning om sitt forhold til Gud: «Jeg er i Faderen og Faderen i meg» (Joh. 14,11). «Jeg og Faderen, vi er ett» (Joh. 10,30).

For muslimene er Allah den høyeste, Herren der oppe hvis vilje er lov. Vi hører intet om hans kjærlighet som en far overfor sine barn. Å bruke ordet «far» om Gud er for muhammedaneren blasfemi, men for den kristne er det den frydefulle overbevisning om Guds faderlige kjærlighet.

Likevel er det en erkjennelse av guddommelig barmhjertighet og velvilje i Islam, men den kan en ikke være sikker på. «Gud er nådig og barmhjertig.»³¹ «Det kan hende — det kan godt hende,» alt avhenger av Allahs vilje.³² De er aldri sikre på hans nåde. Her er det en stor forskjell fra den kristne overbevisning og forvisning om barnerett, om Guds kjærlighet i Jesus Kristus. Paulus sier det så sterkt at intet kan skille oss fra Guds kjærlighet i Jesus Kristus, vår Herre (Rom. 8,39). «Derfor må vi peke på Kristus som kjernepunktet for den guddommelige medlidenskap, stedet hvor den guddommelige kjærlighet oppfylles i historien.»³³

Kan muslimer med deres strenge monotisme anerkjenne Kristus som Guds Sønn? Jesu disipler hadde en like streng monotisme som dem. De kom ikke frem til overbevisningen om Jesu guddom allerede den dag de startet i hans følge. Litt etter litt, ved å være sammen med ham, begynte de å spørre: Hvem er denne mann? Peters svar ved Cæsarea Filippi: «Du er Messias, den levende Guds Sønn,» viser en ny overbevisning, men først etter Jesu oppstandelse tilba de ham (Matt. 16,16; 28,17).

Muslimene må gå den samme vei: de må bli kjent med Jesus Kristus. Det kan de bli ved å lese evangeliene. Det vil ta lang tid for dem å komme til den overbevisning at Jesus er Guds Sønn.³⁴ Det er bare Den Hellige Ånd som kan gjøre det under at en forstår hvem Jesus er når en leser Skriften. Når det gjelder studiet av Jesus, må hensikten med hans komme til jorden ha en stor plass. Korset står for en realitet som er selve kjernen i evangeliet: Jesus Kristus døde for å frelse oss fra våre synder. «Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse, idet han ble en forbannelse for oss — for det er skrevet: 'Forbannet er hver den som henger på et tre'» (Gal. 3,13).

Når Koranen forneker korsfestelsen, er det fordi den har en annen forståelse av synd. «De fleste muslimer mener at synd er å bryte loven eller å svikte når det gjelder å etterkomme de religiøse forskrifter. Vi kan ganske enkelt gå ut fra at vanlige Muhammedanere ikke har den fjerneste idé om synden som en fryktelig krenkelse av den rettferdige og hellige Gud,» skriver Wilson.³⁵ Synd er ulydighet mot Guds lov.³⁶ Dette illustreres ved sammenligningen med sultanen og hans slave. Hvis slaven er ulydig, kan sultanen tilgi ham eller straffe ham. Han gjør som han vil, og han lar seg ikke påvirke av slaven.

Men Koranen forteller også om Allahs barmhjertighet: «O mine tjenere som har gjort overtredelse imot eders egne sjeler, fortvil ikke når det gjelder Allahs barmhjertighet: i sannhet, Allah tilgir all synd. I sannhet, Han er tilgivende, barmhjertig.»³⁷ Men muslimene kan aldri være sikre. Det avhenger av Allahs vilje.

Der er intet i Islam som forteller om synd som en alvorlig hin-

dring i vårt forhold til Gud, og om nødvendigheten av en ofring for å forsonne mennesket med Gud: «Fordi Gud i Kristus forlikte verden med seg selv, så han ikke tilregner dem deres overtredelser og har nedlagt i oss ordet om forlikelsen» (2. Kor. 5,19). Bare på denne bakgrunn kan dogmet om Jesus som forsoner og frelser bli forstått. Det vil nødvendigvis ta tid å lære muslimer den kristne forståelse av synd, omvendelse og syndsforlatelse.

At talen om synd kan vekke deres samvittigheter, skildrer Halfdan Endresen slik:

Selvsagt blir de ikke overbevist om sannheten i første omgang, men Guds ord vender ikke tomt tilbake. Blant det jevne folk er det ikke egentlig de rent dogmatiske motsetningene som står mest hindrende i veien, men den inngrodde fariseismen, som i så høy grad preger muhammedanernes innstilling og livsførsel. Vår forkynnelse bør derfor ikke først og fremst legge an på å bevise våre dogmer, men på å overbevise dem om deres synd og deres behov for Jesus Kristus som frelser – ikke bare som profet. Man kan av og til merke hvordan de begynner å vise tegn til uro når talen kommer inn på synden og dommen, og det hender noen spør om hva de skal gjøre for å bli frelst.³⁸

Islam har ingen bud som det er vanskelig å holde, fordi det i Koranen er alle slags unntak og tillatelser som gjør livet enkelt. Som en lærd muhammedaner sa til en kristen misjonær: «Dere går mot strømmen i den menneskelige natur, men vi går med.»³⁹ Islam tolererer de menneskelige svakheter som Koranen gir uttrykk for: «Gud vil gjøre det lett for dere, ikke vanskelig.»⁴⁰

Når vi skal forklare korsfestelsen for muslimer, må vi begynne med evangeliene og deres fortelling om den – den historien som muhammedanerne forneker. Hele Jesu liv leder frem mot korset og kan ikke bli forstått uten det. Jesus er hele tiden skildret som den ydmyke tjener. Han valgte å lide, og han gjorde det frivillig. Når vi studerer Jesu liv og Muhammeds liv, vil vi straks se en stor forskjell. Muhammed red inn i Mecca og tok byen med makt ved å undertvinge stammene. Jesus sa nei til veien til makt og ære. Han valgte korsets vei. Koranen lærer om en oppstandelse som skal komme. Men en oppstandelse uten

korset er en umulighet. Fordi Jesus døde slik han gjorde, reiste Gud ham opp fra døde. Oppstandelsen er seieren over døden.

Muslimene taler om jødene, de kristne og seg selv som «Bokens folk». Derfor er det naturlig at Boken, Bibelen, er særlig viktig når en vil lære dem Kristus å kjenne. Wilson forteller at ved å spørre kristne som tidligere hadde vært muhammedanere om hva som først gjorde dem oppmerksomme på det kristne budskap og hva som tilslutt brakte dem til omvendelse, oppdaget han at i de fleste tilfelle hadde Bibelen mye å bety for dette.⁴¹

Muslimene regner Bibelen som de kristnes hellige bok, og de sammenligner den med Koranen. De ser en stor forskjell mellom disse to bøker. Mens Koranen er blitt skrevet av ett menneske i løpet av noen få år, består Bibelen av mange bøker skrevet av mange forfattere i løpet av mer enn tusen år. Muhammedaneren ser på Koranen som en verbal overføring av ordet fra Gud.⁴² Derfor vil han vente å finne det samme i Bibelen. Her ser han fire forskjellige evangelier som alle forteller den samme historie om Jesus, og han spør: Hvilke ord er de sanne? Da må en forklare ham at Gud ikke dikterte Bibelen ord for ord, men hans Ånd arbeidet ved å påvirke mennesker og gjøre dem istand til å skrive den hellige historie.

Også andre spørsmål vil melde seg når en skal gjøre muslimer kjent med Bibelen, men vi kan ikke stanse ved dem her. For å møte disse vanskeligheter er det viktig å sende misjonærer med den beste utdannelse. «Det er vår overbevisning at bare misjonærer med den sterkeste teologi og lære om Kristus kan vinne den muhammedanske verden,» sier Wilson. Og Samuel Zwemer sier det samme.⁴³

Det islamske brorskap

Islam er ikke bare en religion, men også en måte å leve på, bestemt av Koranen og Islams tradisjon. Religion, politikk og kultur er uadskillelige i Islam.⁴⁴ Ved siden av den religiøse læresetning vi har betraktet, er det også en sosial side som gjør det vanskelig for en muslim å gå over til kristendommen, nemlig det islamske brorskap eller den islamske gruppe-bevissthet.

På Muhammeds tid hersket stamme-systemet i byene så vel som i de mindre bebygde områder. Da han kom til Medina, fant Muhammed to stammer i bittert fiendskap med hverandre. Han greide å overbevise dem om at lojaliteten mot Islam må gå foran alt annet.⁴⁵

Straks han følte seg vel etablert, skrev Muhammed et dokument:

Dette er profeten Muhammeds charter (anvendelig) for de troende og muslimene i Quraysh og i Yathrib (Medina), og for dem som følger dem og knytter seg til dem og kjemper sammen med dem. De er en *umma* (et samfunn) like overfor menneskene.⁴⁶

Hensikten med dette dokument var ikke å avskaffe det gamle stamme-samfunn, men å reformere det og gjøre det bedre egnet for det større samfunn, med andre ord: å utvikle en slags utvidet familie hvor alle muhammedanere var brødre. Louis Gardet forklarer det slik: «Denne pakt var en brorskapspakt som overskred blodets slektsskap, for det var basert på et høyere prinsipp av underkastelse (Islam) under Guds vilje.»⁴⁷

Muhammeds undervisning om dette har gjort hans religion og samfunn til en sterk og sammensveiset enhet. Muslimene visste at hvert medlem hørte til «profetens samfunn», *Ummat al-nabi*.⁴⁸ Dette samfunn er et religiøst samfunn med et sammenvevet mønster av tanker og idéer, men på samme tid er det også bestemt av økonomiske og politiske faktorer. Disse elementer har influert hverandre, og hvis vi vil prøve å forstå Islam, må vi undersøke den både fra et religiøst og et sosialt standpunkt. Ingen av disse elementer alene kan forklare den fremgang Islam har hatt. De er innfiltret i hverandre og utgjør en særlig form for enhet ikke bare når det gjelder tro og dogmer, men også i måten å leve på i hverdagen.⁴⁹

Hvem er medlemmer av dette samfunn? For å være et medlem av *umma* er det nok å underkaste seg Allah, idet en bekjenner «Der er ingen Gud uten Allah.» Det er de troendes samfunn, og medlemskap i samfunnet er en garanti for denne verden og den neste.⁵⁰ Enhver som vitner at «det er ingen Gud uten Allah, og Muhammed er hans profet,» er en muslim. Men ved siden av

denne trosbekjennelse må han også be til de fastsatte tider, gi almisse, holde fastemånedens Ramadhan, og i alle fall en gang i livet gjøre en pilegrimsreise til Mekka, hvis det er mulig for ham. Disse leveregler er Islams «støtter».

Det muhammedanske brorskap er mye diskutert i dag. I sin propaganda taler muslimene mye om at det ikke er deres praksis å gjøre noe skille mellom personer, raser eller klasser. I sin avskjedshilsen sa Muhammed: «Dere er alle brødre og alle er like. Ingen av dere kan kreve noe privilegium eller noen overhøyhet over noen annen. En araber skal ikke foretrekkes fremfor en ikke-araber, heller ikke skal en ikke-araber foretrekkes fremfor en araber.»⁵¹

Muhammad Zafrulla Khan forklarer dette slik: «Islam har etablert et universelt brorskap. Det er understreket at et sant brorskap bare kan bli etablert i kraft av menneskenes forhold til hverandre under Gud.»⁵² Dette brorskap under Guds ledelse ga muhammedanerne kraft, særlig i deres «hellige krig». Samfunnet hadde plikt til å utbre troen ved hjelp av sverdet. De fleste nåværende «reformer» lærer at denne forpliktelse kan bli oppfylt ved misjonsarbeid i fred.⁵³

Det islamske samfunn i dag omfatter folk fra alle raser. Islam har vært i stand til å gjennomføre sin brorskapsidé, og det er grunnen til dens fremgang mange steder i Afrika i dag, hvor den ofte får flere tilhengere enn kristendommen. Særlig har Islams propaganda båret mye frukt på steder hvor kirkene har raseskille. Det å være et medlem av Islams samfunn er en virkelig verdi, fordi en her blir akseptert og hører til et brorskap som strekker seg over hele verden. Men Islam er på den annen side også et eksklusivt samfunn. Brorskapet har en felles fiende å bekjempe: de vantro, folk utenom Islam. Det er en intolerant religion som avgrenser brødrene til de troende muslimer. Derfor kan den ikke forene vår splittede verden.⁵⁴

Selv om muhammedanerne inkluderer alle raser, er de likevel stolte av å være arabere. Ofte ble overgangen til Islam fulgt av arabisering, som for eksempel i Nord-Afrika, hvor både berbere og egyptere erklærer seg for å være arabere, selv om de egentlig

ikke er det.⁵⁵ Egypts Nasser prøver å binde araberverdenen sammen mot dem som ikke er arabere. Her ser vi rasestoltheten stikke frem. Den eneste bevegelse innenfor Islam som fornekker brorskapstanken, er «de sorte muslimer» i USA, som holder på den sorte rases overlegenhet.

Læren om at alle er like innenfor Islam, inkluderer ikke slavene. Muhammed regnet slaveriet for noe selvfølgelig, som en del av det sosiale system.⁵⁶ Slaveriet har fortsatt hele tiden siden i Islam, og er fremdeles en virkelighet. Reuben Levy sier i sin bok om Islams sosiale struktur at slavene blir behandlet godt,⁵⁷ men det er det nok delte meninger om. Mange steder i Afrika er de arabiske slavehandlere fryktet. Endresen skildrer i sin bok om slaveriet i dagens Afrika slavenes triste kår og dårlige behandling av sine muhammedanske herrer.⁵⁸ Til dette kan muhammedanerne svare at kristne land også har hatt slaveri, og det er riktig. Vi må bøye våre hoder i skam når vi tenker på dette. Men på grunn av den bibelske lære at alle mennesker er like for Gud, og på grunn av misjonærer og andre hvis liv og lære var i overensstemmelse med deres kristne tro, ble slaveriet opphevet.

Det muhammedanske samfunn er et teokratisk samfunn. Koranen lærer at Guds vilje er lov, og denne vilje ble forklart av Muhammed. Samfunnet er «Guds samfunn», en stat hvor den politiske makt tilhører Allah. Der er ingen atskillelse mellom religion og politikk, fordi «kirke» og stat er ett.⁵⁹ Lord Curzon sier: «Islam er ikke en statskirke, men en kirkestat.»⁶⁰ Mere enn noen annen religion har derfor Islam beholdt et fast grep på sine tilhengere.⁶¹ Den følelse av overlegenhet som følger med deres religion, gjør også følelsen av gruppe-lojalitet større og mer intens. Det er derfor meget vanskelig å skille seg fra gruppen. «Selv når den direkte tro i Islam er borte», skriver Wilson, «er det igjen en sterk hengivelse til gruppen, og hvert forsøk på å bryte organismens barriere blir ille opptatt, med brennende og hvitglødende patriotisk iver for å opprettholde samfunnets politiske og sosiale struktur i navnet til den religion som de alle er en del av.»⁶²

Tradisjonen forteller at Ibn Abbas sa: «Den som skiller seg

fra Islams samfunn, selv om det bare er en håndsbredd, må dø overfor Islam.»⁶³ Denne tradisjon er ennå en realitet i muhammedanske land. Det er lett å forstå at under slike forhold er det vanskelig å bekjenne den kristne tro, og at det er mange hemmelige kristne.⁶⁴ Den største vanskelighet for muslimer når det gjelder å ta imot det kristne budskap og bekjenne seg som en Kristi etterfølger, er antakelig gruppe-bevegelsen og det at Islam binder sine tilhengere så fast sammen.⁶⁵

Selv om de må regne med muligheten av døden, er det likevel mange som er villige til å gå over til kristendommen. Det vanskeligste for dem er at omvendelsen også bringer hele familien inn i forfølgelse. Den fører sjelden til døden i dag, men de som blir omvendt, blir ikke regnet med til samfunnet, og ofte mister de sitt arbeid.⁶⁶

Gruppe-sammenhengen i Islam er forskjellig fra den kristne brorskapstanken. Det er et samfunn som er fast sammenknyttet fordi alle mennesker er underlagt Gud. Det er ikke grunnet på kjærlighet, men på underkastelse, og hensikten med brorskapet er å utbre Islams tro og styre. Som vi har sett, er den religiøse og den sosiale side ved Islam fast sammenknyttet. Når Koranen taler om menneskelig samhold, begynner den på en negativ måte: «De vantro gir hverandre gjensidig hjelp. Hvis dere ikke gjør det samme, vil der bli forvirring i landet og stor fordervelse.»⁶⁷ Solidariteten i Islam er verdifull, for ved å stå sammen, er de sterke, og som brødre i en familie hjelper de hverandre mot den felles fiende, selv om de kan stride mot hverandre innbyrdes.

Den kristne brorskapstanke er ganske annerledes, fordi den er grunnet på kjærlighet. Mens Islam aldri nevner kjærlighet når det er tale om brorskap, er dette basis for den kristnes lære. Guds kjærlighet til menneskene er uttrykt ved at vi får lov til å kalle ham «Far», et ord som muslimene reagerer sterkt imot.

Det kristne samfunn er Guds husholdning, Guds barn bundet sammen i ett fellesskap. Det Nye Testamente taler om og om igjen om den kristne kjærlighet. «Elskede, har Gud elsket oss så, er også vi skyldige å elske hverandre» (1. Joh. 4,11).

Det kristne samfunn (koinonia) er ikke en organisasjon, men en organisme, slik vi ser det av uttrykket «Kristi legeme». Som lemmene i et legeme er knyttet fast sammen, slik er det også i det kristne brorskap, hvor enhver er ansvarlig for de andre.

Det kristne brorskap begrenser ikke kjærligheten bare til det kristne samfunn, men lærer at en skal elske alle mennesker. Den barmhjertige samaritan er et godt eksempel på dette. For muhammedaneren er «nesten» begrenset bare til de troende, mens vi har Jesu ord som lærer oss å elske endog våre fiender.

Det som trengs i det vanskelige misjonsarbeidet blant muslimer, er tro, håp og kjærlighet. Altfor ofte har der vært fiendskap og krig mellom muhammedanerne og kristne. Den kristne kjærlighet må vises i praksis, i tjeneste, og de muhammedanske land trenger tjeneste, slik Cragg skildrer det i sin bok «The Call of the Minaret».⁶⁸ Jesus selv både preket og helbredet, og han sendte sine disipler ut for å gjøre det samme. Han ga dem og oss et eksempel ved å være en tjener for alle. Et annet middel til å vinne muslimene er å gi dem Bibelen og annen kristen litteratur. For det tredje må det sendes ut dyktige misjonærer. Endelig nevner vi forbønnen. Endresen beretter hvordan kristen bønn kan gjøre et sterkt inntrykk på muhammedaneren og hjelpe ham til å forstå det intime forhold mellom en kristen og hans Gud.⁶⁹

NOTER

¹ Bethmann, E. W., *Bridge to Islam* (1950) s. 92.

² Ibid. s. 93.

³ Sweetman, J. Windrow, *Islam and Christian Theology*, Part One, Vol. I (1945) s. 3.

⁴ Bethmann, op. cit. s. 93.

⁵ Cragg, Kenneth, *The Call of the Minaret* (1956) s. 198.

⁶ Bethmann, op. cit. s. 92.

⁷ Cragg, op. cit. s. 263.

⁸ Ibid. s. 264.

⁹ Koranen, (oversatt til norsk med innledning og tolkning ved Wilhelm Schenche, forkortet og bearbeidet ved Harris Birkeland), sura XIX 38.

- ¹⁰ Ibid. sura III 40–42.
- ¹¹ Ibid. sura XIX 36.
- ¹² Ibid. sura V 79.
- ¹³ Sweetman, op. cit. s. 29.
- ¹⁴ Koranen, sura III 52.
- ¹⁵ Ibid. sura IV 169.
- ¹⁶ Ibid. sura V 76–77.
- ¹⁷ Ibid. sura V 177.
- ¹⁸ Sweetman, op. cit. s. 32.
- ¹⁹ Halliday, G. Y., *Islam and Christianity*. (1901) s. 70.
- ²⁰ Koranen, sura IV 156.
- ²¹ Cragg, op. cit. s. 250.
- ²² Ibid.
- ²³ Høgberg, L. E., *Islam och Evangeliet* (1925) s. 158.
- ²⁴ Sweetman, op. cit. s. 30.
- ²⁵ Høgberg, op. cit. s. 158.
- ²⁶ Cragg, op. cit. s. 245.
- ²⁷ Ibid. s. 286.
- ²⁸ Wilson, J. Christy, *The Christian Message to Islam* (1950) s. 71.
- ²⁹ Cragg, op. cit. s. 307.
- ³⁰ Wilson, op. cit. s. 68.
- ³¹ Koranen, sura IV 101.
- ³² Cragg, op. cit. s. 293.
- ³³ Ibid.
- ³⁴ Ibid. s. 288.
- ³⁵ Wilson, op. cit. s. 66.
- ³⁶ Gardet, Louis, *Mohammedanism* (1961) s. 115.
- ³⁷ Khan, Muhammad Zafrulla, *Islam: Its Meaning for Modern Man* (1962) s. 137.
- ³⁸ Endresen, H., i *Muhammedanismen som misjonsproblem* (red. O. G. Myklebust) (1949) s. 46.
- ³⁹ Lislrud, G. O., i Ibid. s. 16.
- ⁴⁰ Ibid.
- ⁴¹ Wilson, op. cit. s. 55.
- ⁴² Cragg, op. cit. s. 276.
- ⁴³ Wilson, op. cit. s. 89. Zwemer, Samuel, *The Cross above the Crescent* (1941) s. 262.
- ⁴⁴ Gardet, op. cit. s. 65.
- ⁴⁵ Levy, Reuben. *The Social Structure of Islam* (1962) s. 272.
- ⁴⁶ Ibid. s. 273.
- ⁴⁷ Gardet, op. cit. s. 76.
- ⁴⁸ Ibid. s. 65.
- ⁴⁹ Ibid. s. 66.
- ⁵⁰ Ibid. s. 67.
- ⁵¹ Khan, op. cit. s. 141.

- 52 Ibid.
- 53 Gardet, op. cit. s. 72.
- 54 Gairdner, W. H. T., *Brotherhood, Islam's and Christ's* (1923).
- 55 Gardet, op. cit. s. 77–78.
- 56 Levy, op. cit. s. 81.
- 57 Ibid. s. 88.
- 58 Endresen, Halfdan, *Slavekår i dagens Afrika* (1954). Boken er full av eksempler.
- 59 Levy, op. cit. s. 275.
- 60 Wilson, op. cit. s. 84.
- 61 Ibid.
- 62 Ibid. s. 85.
- 63 Gardet, op. cit. s. 67.
- 64 Wilson, op. cit. s. 126, 113.
- 65 Ibid. s. 84.
- 66 Ibid. s. 106.
- 67 Koranen, sura VIII 74.
- 68 Cragg, op. cit. s. 210–243.
- 69 Endresen, i *Muhammedanismen som misjonsproblem* s. 45.